

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK TRIBUNÁLU (desátého rozšířeného senátu)

20. prosince 2023*

„Hospodářská soutěž – Kartelové dohody – Odvětví úrokových derivátů denominovaných v eurech – Rozhodnutí, kterým se konstatuje porušení článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP – Manipulace s mezibankovními referenčními sazbami Euribor – Výměna důvěrných informací – Omezení hospodářské soutěže z hlediska účelu – Jediné a trvalé protiprávní jednání – Postupné ‚hybridní‘ řízení – Presumpce nevinu – Nestrannost – Pokuty – Základní částka – Hodnota tržeb – Článek 23 odst. 2 a 3 nařízení (ES) č. 1/2003 – Povinnost uvést odůvodnění – Pozměňovací rozhodnutí, kterým se doplňuje odůvodnění – Rovné zacházení – Proporcionalita – Soudní přezkum v plné jurisdikci“

Ve věci T-106/17,

JPMorgan Chase & Co., se sídlem v New Yorku, New York (Spojené státy),

JPMorgan Chase Bank, National Association, se sídlem v Columbusu, Ohio (Spojené státy),

J. P. Morgan Services LLP, se sídlem v Londýně (Spojené království),

zástupci: B. Tormey, A. Holroyd, L. Ream, N. French, N. Frey, D. Das, D. Hunt, N. English, solicitors, M. Lester, KC, D. Piccinin a D. Heaton, barristers,

žalobkyně,

proti

Evropské komisi, zástupci: F. van Schaik, T. Baumé a M. Farley, jako zmocněnci,

žalované,

TRIBUNÁL (desátý rozšířený senát),

při poradách ve složení: S. Papasavvas, předseda, A. Kornezov, E. Buttigieg (zpravodaj), K. Kowalik-Bańczyk a G. Hesse, soudci,

za soudní kancelář: I. Kurme, radová,

* Jednací jazyk: angličtina.

s přihlédnutím k písemné části řízení, zejména:

- rozhodnutím ze dne 5. června 2019 a ze dne 31. března 2021 o přerušení řízení na základě čl. 69 písm. d) jednacího řádu Tribunálu,
- návrhu na úpravu žaloby předloženému žalobkyněmi soudní kanceláři Tribunálu dne 8. září 2021 a vyjádření Komise k tomuto návrhu předloženému soudní kanceláři Tribunálu dne 26. listopadu 2021,

po jednání konaném dne 18. března 2022,

s přihlédnutím k rozsudku ze dne 12. ledna 2023, HSBC Holdings a další v. Komise (C-883/19 P, EU:C:2023:11), a k vyjádřením účastnic řízení, která s uvedeným rozsudkem souvisejí,

vydává tento

Rozsudek¹

[*omissis*]

III. Právní otázky

[*omissis*]

B. K návrhu na zrušení čl. 1 písm. c) napadeného rozhodnutí

[*omissis*]

1. K existenci protiprávního jednání přičitatelného žalobkyním (první, druhý a třetí žalobní důvod)

[*omissis*]

b) K prvnímu žalobnímu důvodu, zpochybňujícímu účast JP Morgan na jednáních protiprávního dosahu

[*omissis*]

¹ – Jsou uvedeny pouze body tohoto rozsudku, jejichž zveřejnění Tribunál považuje za účelné.

2) Ke zpochybnění účasti JP Morgan na dotčených praktikách

i) K účasti na manipulacích se sazbou Euribor

- 274 Žalobkyně tvrdí, že se obchodník JP Morgan neúčastnil žádného jednání, jehož účelem by byla manipulace se sazbou Euribor nebo EONIA. V tomto ohledu tvrdí, že tvrzení Komise proti nim, které ostatně není podloženo jejími vlastními skutkovými zjištěními, je zcela odlišné od tvrzení, které zaujala proti ostatním adresátům napadeného rozhodnutí, neboť z dotčené komunikace nevyplývá žádná žádost o manipulaci se sazbou Euribor ve prospěch obchodníka JP Morgan ani ze strany tohoto obchodníka ve prospěch obchodníka Deutsche Bank. V důsledku toho nebylo podle žalobkyň prokázáno, že by žalobkyně přispěly k jakékoli manipulaci se sazbou Euribor sledované kartelovou dohodou. I kdyby bylo možné takové žádosti identifikovat, Komise nezjistila, že by obchodník JP Morgan takové žádosti přijal nebo že by se na jejich základě obrátil na své finanční oddělení (treasury desk). Konečně, Komise neprokázala, že by se obchodník JP Morgan rovněž snažil manipulovat se sazbou EONIA.
- 275 Zjištění Komise, i za předpokladu, že jsou správná, mohou podle žalobkyň nanejvýš prokázat, že obchodník JP Morgan využil informace předané obchodníkem Deutsche Bank, které se týkaly manipulace provedené tímto obchodníkem Deutsche Bank. Takové tvrzení týkající se pasivní účasti na protiprávním jednání prostřednictvím tichého souhlasu však není v napadeném rozhodnutí uvedeno a v každém případě není prokázáno, neboť Komise neprokázala, že by byl obchodník JP Morgan informován o jakékoli protisoutěžní dohodě mezi ostatními bankami a že by se zúčastnil schůzky, během níž byla protisoutěžní dohoda uzavřena.
- 276 Komise s argumenty žalobkyň nesouhlasí a tvrdí, že soubor nepřímých důkazů, posuzovaný jako celek a v kontextu skutkových okolností a trhu, prokazuje, že se JP Morgan účastnila všech forem koluze, které byly uvedeny v napadeném rozhodnutí.
- 277 V tomto ohledu z komunikace mezi obchodníkem JP Morgan na jedné straně a obchodníky Deutsche Bank a Barclays na straně druhé, jejíž věcná správnost byla potvrzena výše (viz bod 273 výše), posuzované v kontextu ostatních důkazů, vyplývá, že Komise právem rozhodla, že se obchodník JP Morgan účastnil jednání týkajících se manipulace se sazbou Euribor.
- 278 Úvodem je třeba odmítnout jako neopodstatněný argument žalobkyň, že jednání, která jsou jim vytýkána, spočívají pouze v přímých žádostech o manipulaci s kotacemi v rámci sazby Euribor. Jak totiž Komise správně tvrdí a jak bylo uvedeno výše, jednání, která jsou žalobkyním vytýkána, měla různé formy, tak jak jsou uvedeny v bodě 358 odůvodnění napadeného rozhodnutí a připomenuty v bodě 16 výše. Když tedy žalobkyně tvrdí, že Komise v napadeném rozhodnutí neprokázala, že se JP Morgan podílela na manipulaci se sazbou Euribor, neboť neprokázala, že by obchodník Deutsche Bank požádal obchodníka JP Morgan, aby ovlivnil kotace v rámci sazby Euribor tak, aby sloužily jejím zájmům, nebo že by obchodník JP Morgan vznesl podobnou žádost vůči obchodníkovi Deutsche Bank, nesprávně vykládají napadené rozhodnutí, když se opírají pouze o jeho bod 490 odůvodnění, a omezují dosah výtek Komise vůči nim.
- 279 Dále je třeba připomenout, že účast podniku na protisoutěžní schůzce vede k domněnce o protiprávní povaze jeho účasti, kterou musí dotčený podnik vyvrátit důkazem o veřejném distancování se, které musí ostatní účastníci kartelové dohody vnímat jako takové (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, body 81 a 82 a citovaná judikatura, a ze dne 3. května 2012, Comap v. Komise, C-290/11 P, nezveřejněný,

EU:C:2012:271, body 74 až 76 a citovaná judikatura). Důvodem, o který se opírá tato právní zásada, je, že podnik tím, že se účastní uvedené schůzky, aniž se veřejně distancuje od jejího obsahu, vede ostatní účastníky k domněnku, že souhlasí s výsledkem setkání a že se jím bude řídit (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, EU:C:2004:6, bod 82, a ze dne 25. ledna 2007, Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise, C-403/04 P a C-405/04 P, EU:C:2007:52, bod 48).

- 280 V této věci je třeba uvést, že na rozdíl od toho, co tvrdí žalobkyně, z důkazů, vzatých jako soubor nepřímých důkazů, o které se Komise opírala, vyplývá, že obchodník JP Morgan vedl diskuse s obchodníky Deutsche Bank a Barclays s cílem ovlivnit výši sazby Euribor v jejich zájmu.
- 281 Zaprvé obchodník JP Morgan na žádost obchodníka Deutsche Bank o vložení vysokého příspěvku reagoval tak, že si u svého finančního oddělení ověřil výši svého příspěvku, a během komunikace ve dnech 27. a 28. září 2006 (viz body 98 a 107 výše) souhlasil, že požádá finanční oddělení své banky, aby učinilo kotaci na příspěvky v rámci sazby Euribor v souladu s preferencemi obchodníka Deutsche Bank.
- 282 Zadruhé komunikace ze dne 8. listopadu 2006 (viz body 178 až 181 výše) jednoznačně prokazuje, že obchodník JP Morgan a obchodník Deutsche Bank prověřovali možnost sladění budoucí kotace v rámci sazby Euribor od svých bank na základě svých preferencí pro nízkou fixaci Euribor-1M.
- 283 Zatřetí během komunikace ze dne 25. října 2006 obchodník Barclays jednoznačně navrhl obchodníkovi JP Morgan, aby neváhal a požádal ho o fixaci Euribor v souladu s jeho zájmy, aniž obchodník JP Morgan tuto nabídku odmítl nebo se od ní jinak distancoval ve smyslu judikatury připomenuté v bodě 279 výše. Stejně tak je z komunikace ze dne 26. října 2006 zřejmé, že obchodník Deutsche Bank navrhl obchodníkovi JP Morgan, aby se na něj obrátil s požadavkem kotace v rámci sazby Euribor-1M v souladu s jeho zájmy. Obchodník JP Morgan se od takového návrhu nedistancoval a nabídku odmítl pouze proto, že úroveň fixací, která byla v té době nízká, vyhovovala jeho zájmům.
- 284 Začtvrté z komunikace ve dnech 27., 28. a 29. září 2006, 25. a 26. října 2006 a 8. listopadu 2006 je zřejmé, že účastníci této komunikace měli v úmyslu zapojit se do protisoutěžních jednání spočívajících v manipulaci se sazbou Euribor, neboť přinejmenším zkoumali možnost sladit výši budoucích kotací svých bank.
- 285 Zapáté, pokud jde o manipulaci se sazbou Euribor k prosincovému datu IMM, z komunikace mezi odpovědnou osobou za kotace a obchodníkem JP Morgan ze dne 15. prosince 2006 je zřejmé, že tento obchodník měl přinejmenším silné podezření ohledně této manipulace a účasti Deutsche Bank na ní. Během komunikace s obchodníkem Deutsche Bank dne 18. prosince 2006 připustil, že byl s fixací Euribor-3M spokojen, i když jeho obchodní pozice byla skromná, ale přinejmenším neměl zájem na opaku (viz bod 211 výše). Z toho vyplývá, že obchodník JP Morgan využil praktiky zaměřené na manipulaci se sazbou Euribor dne 18. prosince 2006 tím, že upravil svou obchodní pozici, což mu umožnilo vyhnout se ztrátám, a to i když se na provádění této manipulace aktivně nepodílel.
- 286 Pokud jde dále o manipulaci se sazbou Euribor k datu IMM v březnu, z důkazů jednoznačně vyplývá, že obchodník JP Morgan o této manipulaci věděl nebo měl na tuto manipulaci přinejmenším silné podezření (viz komunikace ze dne 16. března 2007 mezi obchodníkem JP Morgan a osobou odpovědnou za kotace této banky, bod 258 výše). Mimoto s ohledem na

komunikaci banky E, komunikaci ze dne 29. září 2006 a komunikaci ze dne 15. prosince 2006 (viz body 208 a 209 výše) mezi obchodníkem JP Morgan a osobou odpovědnou za kotace této banky Komise mohla správně v bodě 490 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovat, že obchodník JP Morgan věděl, že obchodník Deutsche Bank je ochoten a schopen ovlivňovat výši referenčních úrokových sazeb Euribor. Lze se tedy důvodně domnívat, že když mu tento obchodník Deutsche Bank sdělil ve dnech 4. a 8. ledna 2007 a dne 6. února 2007 informace o obchodní pozici, kterou k tomuto datu držel, jakož i o své obchodní strategii, tím, že uvedl, že taková pozice představuje nízké riziko, mohl obchodník JP Morgan rozumně předpokládat, že tato obchodní strategie odráží prognózy obchodníka Deutsche Bank ohledně výše sazby Euribor, jak vyplývala z manipulačních praktik, kterých se tento obchodník účastnil.

- 287 Při komunikaci ze dne 16. a 19. března 2007 obchodník JP Morgan výslovně uvedl, že vzal v úvahu informace, které mu sdělil obchodník Deutsche Bank, a v důsledku toho omezil svou krátkou pozici, a dokonce přijal „mírně dlouhou“ pozici u termínových smluv („futures“) pro IMM v březnu 2007. Tím snížil své ztráty. Poté poděkoval obchodníkovi Deutsche Bank za jeho rady.
- 288 Z toho vyplývá, že obchodník JP Morgan využil praktiky zaměřené na snížení sazby Euribor v den IMM v březnu 2007, o kterých věděl, i když, jak tvrdí žalobkyně, podle důkazů předložených Komisí nebyl obchodníkem Deutsche Bank informován o podrobnostech tohoto plánu, a tudíž se aktivně nepodílel na jeho provádění.
- 289 V tomto ohledu je třeba připomenout, stejně jako Komise v bodech 348 a 364 odůvodnění napadeného rozhodnutí, že pasivní formy účasti na protiprávním jednání, jako je účast podniku na schůzkách, na nichž byly uzavřeny dohody s protisoutěžním účelem, aniž se proti nim zjevně postavil, poukazují na spoluúčast, která je způsobilá založit jeho odpovědnost v rámci čl. 101 odst. 1 SFEU, neboť mlčky učiněné schválení takovéto protiprávní iniciativy bez veřejného distancování se od jejího obsahu nebo jejího oznámení správním orgánům v důsledku podporuje pokračování v protiprávním jednání a ohrožuje jeho odhalení (viz rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 31 a citovaná judikatura).
- 290 V důsledku toho na základě judikatury připomenuté v bodě 279 výše musí podnik, aby vyvrátil domněnku protiprávnosti takové účasti na protisoutěžní schůzce, předložit důkaz o veřejném distancování se (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 7. února 2013, Slovenská sporiteľňa, C-68/12, EU:C:2013:71, bod 27 a citovaná judikatura). Žalobkyně však nepředložily žádný důkaz v tomto smyslu, ani pokud jde o manipulaci se sazbou ze dne 18. prosince 2006, ani pokud jde o sdělení informací obchodníkem Deutsche Bank obchodníkovi JP Morgan o jeho obchodní strategii k datu IMM v březnu 2007. Naopak, jak bylo uvedeno v bodech 285 a 286 výše, obchodník JP Morgan upravil svou obchodní strategii tak, aby mohl těchto manipulací využít.
- 291 Žalobkyně tvrdí, že taková pasivní účast na dotčeném protiprávním jednání jim nemůže být přičítána k tíži, neboť povinnost veřejně se distancovat od protiprávního jednání je relevantní pouze tehdy, když Komise prokáže, že se podnik zúčastnil schůzky, na níž byla uzavřena protisoutěžní dohoda.
- 292 S ohledem na povahu dotčeného protiprávního jednání, které mělo podobu sítě dvoustranných kontaktů mezi různými účastníky (viz body 357 a 360 odůvodnění napadeného rozhodnutí), však Komise nemohla konstatovat účast na „schůzce“ ve smyslu argumentu žalobkyň. Komise se tedy mohla právem domnívat, že se žalobkyně pasivně účastnily určitých jednání směřujících k manipulaci se sazbami, jelikož obchodník JP Morgan si byl vědom existence manipulací se sazbami, zejména ze strany obchodníka Deutsche Bank, s nímž měl dvoustranné kontakty.

Žalobkyně přitom nepopírají, že tyto praktiky manipulace se sazbami byly protiprávní, ani skutečnost, že obchodník JP Morgan si musel být vědom protiprávnosti těchto praktik (viz bod 360 odůvodnění napadeného rozhodnutí).

- 293 Zašesté z komunikace ze dne 27. a 28. září 2006 a ze dne 8. listopadu 2006 vyplývá, že obchodník JP Morgan sdělil nebo se přinejmenším implicitně zavázal sdělit svému konkurentovi informace, které obdržel od osob odpovědných za kotace své banky. Tím, že ve dnech 27. a 28. září 2006 přislíbil „ověřit“ výši příspěvku svého finančního oddělení, měl totiž obchodník JP Morgan v úmyslu odstranit nejistotu ohledně výše příspěvku, kterou toto finanční oddělení předpokládalo, a proto se implicitně zavázal informovat o kontaktech, které s ním hodlal navázat. Podobně během komunikace ze dne 8. listopadu 2006 sdělil obchodník JP Morgan obchodníkovi Deutsche Bank informaci o výši kotace jeho banky získané během předchozích kontaktů s finančním oddělením.
- 294 Zasedmé ve dnech 2. října 2006, 18. prosince 2006 a 19. března 2007 se obchodníci z JP Morgan a Deutsche Bank zapojili do komunikace zaměřené na kontrolu nebo dozor jednání členů kartelové dohody tím, že buď ověřovali výši kotací Deutsche Bank, nebo si vyměňovali názory na svou spokojenost s výší sazby Euribor, o níž věděli nebo měli alespoň podezření, že byla zmanipulována.
- 295 Konečně z diskusí ze dne 27. a 28. září 2006, 26. října 2006 a 8. listopadu 2006 jednoznačně vyplývá, že obchodníci Deutsche Bank a JP Morgan si navzájem sdělovali preference ohledně fixací v rámci sazby Euribor, resp. své obchodní pozice, které umožnily tyto preference určit, což jim umožnilo, aby se ujistili, že se jejich zájmy shodují, před tím, než pokračovali v jednání ve vzájemné shodě zaměřeném na ovlivňování kotací v rámci Euribor svých bank ve směru těchto zájmů.
- 296 Z výše uvedeného vyplývá, že v rámci komunikace ze dne 27., 28. a 29. září 2006, 2., 25. a 26. října 2006, 8. listopadu 2006, 18. prosince 2006, 4. a 8. ledna 2007, 6. února 2007, jakož i 16. a 19. března 2007 se obchodník JP Morgan podílel na jednáních souvisejících s manipulací se sazbou Euribor.
- 297 Tento závěr nezpochybnují ani další argumenty žalobkyň.
- 298 Zaprvé žalobkyně tvrdí, že Komise nekonstatovala, že by obchodník JP Morgan žádal po příspěvatelích JP Morgan, aby ovlivnili indexy Euribor a EONIA nebo aby učinili příspěvky ve smyslu kontaktů s ostatními obchodníky. Rovněž uvádějí, že finanční oddělení JP Morgan učinilo příspěvek, který nebyl ve smyslu tvrzené kartelové dohody.
- 299 V tomto ohledu je třeba nejprve připomenout (viz bod 278 výše), že protisoutěžní jednání vytýkaná JP Morgan nespočívají v manipulaci se sazbou Euribor jako takové, ale ve výměně informací mezi obchodníky, která odráží jejich záměr ovlivnit ve vlastním zájmu kotaci svých bank v rámci sazby Euribor. Jak totiž vyplývá z bodu 113 odůvodnění písm. a) až f), bodu 358 odůvodnění písm. a) až f) a bodu 392 odůvodnění písm. a) až f) napadeného rozhodnutí, shrnutých v bodě 16 výše, tato komunikace se týkala preferencí určité úrovně sazby Euribor – a někdy byla doprovázena komunikací zastávaných obchodních pozic –, možnosti sladění obchodních pozic a kotací v rámci sazby Euribor, příslibu dotčeného obchodníka, že se obrátí na osobu odpovědnou za kotaci na sazbou Euribor v rámci své banky s cílem požádat o kotaci v určitém směru nebo na určité úrovni, a zprávy o odpovědi této osoby.

- 300 Komunikace mezi obchodníky přitom jasně odhalují sdělování preferencí sazeb, souvisejících obchodních pozic a nabídku nebo záměr obchodníka JP Morgan ovlivnit kotaci své banky v zájmu obchodníka Deutsche Bank nebo záměr obchodníka Deutsche Bank a obchodníka Barclays ovlivnit kotace svých bank v zájmu obchodníka JP Morgan.
- 301 V bodech 125, 135 a 634 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise totiž v podstatě pouze uvedla, že ujednání mezi obchodníky byla „doplněna“ a „provedena“ komunikací mezi nimi a osobami odpovědnými za kotace v rámci finančních oddělení jejich bank a „čas od času“ skutečně provedenou kotací jimi sdělených, koordinovaných nebo dohodnutých sazeb Euribor. Argumenty žalobkyně týkající se nedostatečného zapojení finančního oddělení JP Morgan do praktik zaměřených na ovlivňování sazby Euribor mohou nanejvýš prokázat nedostatek realizace protisoutěžního jednání ze strany finančního oddělení banky, nikoli nedostatek účasti obchodníků na tomto jednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 24. října 1991, Atochem v. Komise, T-3/89, EU:T:1991:58, bod 100).
- 302 V této souvislosti je třeba poznamenat, že v každém případě několik důkazů, které Komise použila, vzatých jako soubor nepřímých důkazů umožňuje se domnívat, že obchodník JP Morgan navázal na diskuse s obchodníkem Deutsche Bank o požadované úrovni sazby Euribor navázáním kontaktů s osobami odpovědnými za kotace ve své bance a prováděl koluzní komunikaci.
- 303 Komunikaci ze dne 27. a 28. září 2006, během níž obchodník JP Morgan souhlasil s tím, že požádá finanční oddělení své banky o předložení kotace na příspěvky v rámci sazby Euribor v souladu s preferencemi obchodníka Deutsche Bank, je totiž třeba chápat v kontextu souboru nepřímých důkazů zahrnujícího komunikaci banky E a komunikaci ze dne 28. září 2006 v 10:13 hodin, 29. září 2006 a 8. listopadu 2006, jakož i komunikaci mezi obchodníkem JP Morgan a osobou odpovědnou za kotace jeho banky dne 8. února 2007. Tento soubor nepřímých důkazů zaprvé prokazuje existenci jednání ve vzájemné shodě mezi dotčenými obchodníky a jejich příslušnými finančními odděleními ohledně kotací v rámci sazby Euribor, jakož i skutečnost, že obchodníci měli za to, že mohou mít prospěch ze spolupráce svých finančních oddělení ohledně kotací v rámci sazby Euribor v souladu s jejich zájmy. Zadruhé tento soubor nepřímých důkazů ukazuje, že obchodníci měli ve zvyku vyměňovat si informace s cílem koordinovat kotace v rámci sazby Euribor na základě svých obchodních pozic a obchodník JP Morgan věděl, že takové jednání zahrnuje kontaktování finančních oddělení jejich příslušných bank (viz bod 73 výše).
- 304 Z komunikace ze dne 8. února 2007 vyplývá zejména skutečnost, že obchodník JP Morgan neváhal požádat osoby odpovědné za kotace banky, aby v souladu s jeho zájmem předložily příspěvky v rámci sazby Euribor (bod 265 odůvodnění napadeného rozhodnutí, viz bod 242 výše), a skutečnost, že osoba odpovědná za kotace JP Morgan byla k takové žádosti vstřícná a odpověděla, že finanční oddělení „udělá, co bude v jeho silách“.
- 305 Tyto důkazy vzaté jako soubor nepřímých důkazů umožňují se domnívat, že se obchodník JP Morgan snažil ovlivnit výši příspěvku finančního oddělení své banky. V každém případě výslovně souhlasil s tím, že vyhová žádosti konkurenčního obchodníka v tomto smyslu.
- 306 Zadruhé žalobkyně tvrdí, že obchodník JP Morgan neměl z žádné manipulace s indexy významný prospěch, zejména pokud jde o manipulaci ze dne 19. března 2007, na rozdíl od toho, co vyplývá z bodu 364 odůvodnění napadeného rozhodnutí.

- 307 V tomto ohledu je třeba uvést, že v rámci této výtky žalobkyně předkládají pouze argumenty týkající se manipulace ze dne 19. března 2007. Pokud však jde o tuto manipulaci, jak vyplývá z komunikace ze dne 16. a 19. března 2007, obchodník JP Morgan výslovně připustil, že upravil svou obchodní strategii tím, že se řídil radou obchodníka Deutsche Bank, aby zaujal dlouhou pozici s ohledem na březnovou fixaci IMM, a že z toho měl prospěch, i když nebyl významný. Na základě toho je třeba učinit závěr, že obchodník JP Morgan zohlednil informace vyměněné se svým konkurentem, aby určil své chování na trhu. Tato skutečnost je prokázána i ve vztahu k manipulaci ze dne 18. prosince 2006.
- 308 V každém případě, pokud jde o ostatní komunikaci týkající se manipulací se sazbou, takový argument může nanejvýš prokázat, že komunikace mezi obchodníky neměly protisoutěžní účinky na trh. Tato otázka však není relevantní v případě jednání omezujícího hospodářskou soutěž z hlediska účelu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 8. července 1999 Komise v. Anic Participazioni, C-49/92 P, EU:C:1999:356, body 123 a 124). Takový argument by se tedy mohl případně ukázat jako relevantní, pokud by žalobkyně prokázaly, že se Komise dopustila pochybení, když konstatovala, že dotčená jednání omezovala hospodářskou soutěž z hlediska účelu, což je třeba posoudit v rámci druhého žalobního důvodu.
- 309 Konečně, žalobkyně v podstatě tvrdí, že závěr Komise, že se JP Morgan snažila manipulovat se sazbou EONIA, je neopodstatněný.
- 310 V tomto ohledu Komise, jak žalobkyně připouští, v žádném bodě napadeného rozhodnutí nedospěla k závěru, že by se JP Morgan podílela na manipulaci se sazbou EONIA, ale že se podílela na protiprávním jednání, jehož účelem bylo narušit běžný průběh oceňování složek v odvětví EIRD ve spojení se sazbou Euribor nebo EONIA (viz článek 1 napadeného rozhodnutí). Argumenty žalobkyň, podle nichž Komise neprokázala, že obchodník JP Morgan měl v úmyslu manipulovat se sazbou EONIA, jsou tudíž neúčinné.
- 311 Kromě toho je třeba uvést, že dotčené protiprávní jednání, jak je vymezeno v napadeném rozhodnutí, nespočívalo pouze v manipulaci s referenčními indexy, ale také ve výměně citlivých informací o transakcích týkajících se zejména sazby EONIA. Žalobkyně pouze tvrdí existenci segmentace trhu derivátů založených na sazbě Euribor a derivátů založených na sazbě EONIA, avšak toto tvrzení nedokládají žádnými důkazy. V každém případě pouhá neexistence „automatického“ přímého či nepřímého dopadu výkyvů sazby Euribor na sazbou EONIA, na kterou se žalobkyně odvolávají, i kdyby byla prokázána, nemůže prokázat, že smlouvy EIRD indexované k sazbě Euribor a smlouvy indexované k sazbě EONIA nepatří ke stejnému trhu EIRD. Komise tedy byla oprávněna konstatovat, že se JP Morgan podílela na protiprávním jednání, jehož účelem bylo narušit běžný vývoj cenových složek v odvětví EIRD ve spojení se sazbou Euribor nebo EONIA, a to i přesto, že neshledala, že by se JP Morgan podílela na praktikách zaměřených na manipulaci se sazbou EONIA.
- 312 Z výše uvedeného vyplývá, že s výhradou posouzení druhého žalobního důvodu (viz bod 308 výše) musí být výtky žalobkyň směřující k prokázání, že se JP Morgan nepodílela na manipulaci se sazbou Euribor, zamítnuty jako neopodstatněné.

[omissis]

2. Ke skutečnosti, že Komise kvalifikovala jednání jako jediné protiprávní jednání (čtvrtý žalobní důvod)

[omissis]

a) K druhé části čtvrtého žalobního důvodu, vycházející z toho, že Komise neprokázala, že žalobkyně věděly o protiprávním jednání plánovaném nebo prováděném ostatními účastníky nebo jej mohly rozumně předvídat

- 475 V rámci druhé části čtvrtého žalobního důvodu žalobkyně v podstatě tvrdí, že Komise měla nesprávně za to, že obchodník JP Morgan věděl o protiprávním jednání, které plánovaly nebo prováděly jiné podniky za účelem manipulace s fixací Euribor, nebo jej mohl rozumně předvídat. Zejména tvrdí, že ani odůvodnění napadeného rozhodnutí týkající se konkrétně JP Morgan, uvedené v bodech 478 až 482 odůvodnění napadeného rozhodnutí, ani odůvodnění týkající se všech bank, uvedené v bodech 458 až 465 odůvodnění napadeného rozhodnutí, neumožňují prokázat, že si JP Morgan byla nebo měla být vědoma obecného dosahu a základních rysů kartelové dohody jako celku. Nakonec žalobkyně s odvoláním na judikaturu tvrdí, že v případě, jako je tento, se povědomí musí týkat konkrétních dob splatností a směrů, které dotčení účastníci plánovali zmanipulovat. Napadené rozhodnutí však toto kritérium nespĺňuje.
- 476 Komise s těmito argumenty nesouhlasí.
- 477 Pokud jde o odůvodnění společné pro všechny banky, je třeba uvést, že toto vychází ze zjištění uvedeného v bodě 457 odůvodnění napadeného rozhodnutí, že obchodníci účastníci se protisoutěžních komunikací byli kvalifikovanými odborníky a byli si vědomi nebo si měli být vědomi obecného dosahu a základních rysů kartelové dohody.
- 478 V tomto ohledu Komise zaprvé v bodě 458 odůvodnění napadeného rozhodnutí poukázala na velmi specifický kontext, v němž obchodníci působili, vyznačující se dvoustrannými, zaznamenávanými a kontrolovanými výměnami informací, v nichž obchodníci, kteří se pravidelně vzájemně kontaktovali, vždy za účelem stejného typu transakce, používali kódovaný jazyk. Zadruhé v bodě 459 odůvodnění napadeného rozhodnutí zdůraznila, že obchodníci zapojení do komunikace věděli, že obchodníci z jiných bank jsou připraveni účastnit se stejného druhu koluzních jednání týkajících se složek stanovování cen a dalších obchodních podmínek EIRD. Zatřetí v bodech 460 a 461 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise tvrdí, že důkazy ukazují, že existuje široké povědomí o deklaratorní povaze mechanismu stanovování sazeb Euribor, a tudíž možnosti je změnit prostřednictvím kotací panelu bank. Podle Komise obchodníci, kteří se účastnili dotčených koluzních jednání, nemohli nevědět, že pokud více bank upraví své kotace ve stejný den a pro stejnou splatnost Euribor, potenciální dopad na referenční úrokovou sazbu se zvýší úměrně počtu zúčastněných bank. Začtvrté, v bodě 463 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise zdůraznila skutečnost, že každá z dotčených bank působila na relevantním trhu po několik let a že obchodníci nevyjádřili překvapení, když jim byla předložena žádost o jednání ve vzájemné shodě. Ze souboru těchto faktorů v bodech 462 a 464 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise v podstatě vyvodila, že obchodníci podílející se na dvoustranných výměnách informací věděli nebo měli vědět, že je pravděpodobné, že do koluzivních dohod je zapojeno více bank, i když jim tato informace nebyla výslovně sdělena. Komise v bodě 465 odůvodnění tohoto rozhodnutí rovněž zdůraznila, že činnost obchodníků podléhala vyšší úrovni zaznamenávání a dohledu, takže je třeba mít za to, že jejich vedení vědělo

nebo mělo vědět o základních rysech koluzního plánu a o zapojení svých zaměstnanců do uvedeného plánu. Komise dodala, že musela zohlednit opatření přijatá obchodníky k utajení jejich ujednání.

- 479 Pokud jde o odůvodnění týkající se JP Morgan, Komise zaprvé v bodě 478 odůvodnění napadeného rozhodnutí konstatovala, že některé odkazy v komunikaci, které se účastnil obchodník JP Morgan, naznačují, že věděl, že informace o preferencích budoucích úrokových sazeb pro určité splatnosti Euribor, které sdílel s obchodníkem Deutsche Bank, mohl tento obchodník sdělit svým kontaktům v jiných bankách. Zadruhé v bodech 479 a 480 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise uvedla, že obchodník JP Morgan věděl o úzkém vztahu mezi obchodníkem Deutsche Bank a obchodníkem Barclays. Zatřetí v bodě 481 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise uvedla jednak, že obchodník Barclays již navrhl obchodníkovi JP Morgan, aby předložil kotace na jakékoli úrovni fixace v rámci Euribor (komunikace ze dne 25. října 2006), a jednak, že vzhledem k tomu, že obchodník JP Morgan věděl o velmi úzkém obchodním vztahu mezi obchodníky Barclays a Deutsche Bank, mohl předvídat, že jakmile si s obchodníkem Deutsche Bank vymění názory na preference budoucí fixace sazby Euribor, budou do těchto ujednání zapojeny i osoby z jiných bank, včetně obchodníka Barclays. Začtvrté v bodě 482 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise zdůraznila dvě nepřímé zmínky (komunikace ze dne 10. října 2006 mezi obchodníkem Barclays a obchodníkem Deutsche Bank a ze dne 8. listopadu 2006 mezi posledně uvedeným obchodníkem a obchodníkem JP Morgan), které svědčí o zapojení obchodníka JP Morgan do koluzní komunikace a které činí „ještě méně pravděpodobným“, že JP Morgan nevěděla nebo nemohla předvídat, že se koluze týkající se kotací v rámci sazby Euribor týkají kromě Deutsche Bank i dalších bank.
- 480 Úvodem je třeba odmítnout argument Komise, že je třeba mít za to, že se JP Morgan prostřednictvím svých kontaktů s Deutsche Bank podílela na všech protisoutěžních jednáních, která tvoří jediné a pokračující protiprávní jednání, a že tato okolnost postačuje k tomu, aby jí byla přičtena odpovědnost za všechna tato jednání.
- 481 K protisoutěžním jednáním, která jsou společnosti JP Morgan vytýkána, totiž došlo v rámci dvoustranných diskusí. Skutečnost, že diskuse, kterých se JP Morgan účastnila s Deutsche Bank, spadají do některé z obecných kategorií uvedených v bodech 113, 358 a 392 odůvodnění napadeného rozhodnutí, tedy nemůže sama o sobě postačovat k tomu, aby byla společnosti JP Morgan přičtena odpovědnost za protiprávní jednání bank, s nimiž neměla přímé kontakty, které spadá do stejných kategorií. V souladu s judikaturou citovanou v bodě 442 výše bylo na Komisi, aby prokázala, že JP Morgan věděla o těchto protiprávních jednáních plánovaných nebo prováděných ostatními bankami nebo že je mohla rozumně předvídat.
- 482 V tomto ohledu je třeba uvést, že žalobkyně konkrétně zpochybňují závěr Komise v napadeném rozhodnutí, že JP Morgan věděla o jednáních plánovaných nebo prováděných ostatními účastníky kartelové dohody sledujícími stejný cíl, pouze pokud jde o jednání zaměřená na manipulaci fixací v rámci sazby Euribor.
- 483 Žalobkyně pouze tvrdí, že „existuje ještě méně důkazů, které by s dostatečnou přesností prokázaly, že [obchodník JP Morgan] věděl o jednání ostatních podniků zapojených do kartelové dohody, o jejich společném plánu nebo o základních rysech kartelu“. I za předpokladu, že by žalobkyně tímto argumentem chtěly zpochybnit, že si obchodník JP Morgan byl vědom skutečnosti, že součástí celkového plánu byla jiná jednání než ta, která se týkají manipulace se sazbou Euribor,

nepředložily v tomto směru žádný konkrétní argument, zejména pokud jde o skutečnost, že obchodník JP Morgan nevěděl o zapojení dalších bank do jiných praktik, než je manipulace se sazbou Euribor.

- 484 Pokud jde o argumenty žalobkyň zpochybňující povědomí společnosti JP Morgan o jednáních zaměřených na manipulaci s fixací sazby Euribor, která plánovali nebo prováděli ostatní účastníci kartelové dohody sledující stejný cíl, je třeba připomenout, jak vyplývá z bodů 277 až 312 výše, že přímá účast JP Morgan na praktikách zaměřených na ovlivňování kotací v rámci sazby Euribor za účelem manipulace s touto sazbou byla Komisí prokázána s ohledem na komunikaci mezi jejím obchodníkem a obchodníky Deutsche Bank a Barclays ve dnech 27., 28. a 29. září 2006, 2., 25. a 26. října 2006, 8. listopadu 2006, 18. prosince 2006, 4. a 8. ledna 2007, 6. února 2007 a 16. a 19. března 2007. Tato komunikace se týkala různých situací, v nichž byla stanovena sazba Euribor.
- 485 Žalobkyně v podstatě zpochybňují, že by obchodník JP Morgan věděl nebo mohl rozumně předpokládat, že tato komunikace byla součástí „celkového plánu“, který přesahuje rámec dvoustranné komunikace a zahrnuje další banky.
- 486 V tomto ohledu je třeba poznamenat, že na rozdíl od toho, co vyplývá zejména z bodu 459 odůvodnění napadeného rozhodnutí, pokud jde o JP Morgan, Komise nedisponuje přímými důkazy, které by prokazovaly, že se obchodník JP Morgan prostřednictvím svých dvoustranných kontaktů s obchodníky Deutsche Bank a Barclays dozvěděl o skutečnosti, že jednání, jichž se účastnil s těmito obchodníky, byla součástí jediného protiprávního jednání zahrnujícího další banky. Obchodník Deutsche Bank ani obchodník Barclays totiž nikdy neinformovali obchodníka JP Morgan o zapojení dalších bank do koluzních praktik.
- 487 Je však třeba poznamenat zaprvé, že vzhledem ke skutečnosti, že obchodník JP Morgan komunikoval s obchodníkem Deutsche Bank i s obchodníkem Barclays o možnostech ovlivňování kotací jejich bank, věděl, že se minimálně dvě banky podílejí na praktikách manipulace se sazbami. Tato samotná okolnost zajisté nestačí k prokázání toho, že obchodník JP Morgan věděl, že jeho komunikace s těmito obchodníky přesahuje dvoustranný rámec a že se prostřednictvím této komunikace podílí na jediném a trvajícím protiprávním jednání s dalšími bankami. Žalobkyně totiž správně tvrdí, opírajíce se v tomto ohledu o judikaturu, že skutečnost, že obchodník JP Morgan udržoval dvoustranné kontakty, byť současně s těmito dvěma obchodníky, nepostačuje k prokázání toho, že si byl vědom protiprávních jednání, která ostatní účastníci kartelové dohody plánovali nebo prováděli za účelem dosažení stejných cílů (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 9. září 2015, Toshiba v. Komise, T-104/13, EU:T:2015:610, bod 86).
- 488 Nicméně tato skutečnost a důkazy uvedené v bodech 478 až 482 a 457 až 464 odůvodnění napadeného rozhodnutí posuzované jako celek a jakožto soubor nepřímých důkazů představují závažné, přesné a konsistentní důkazy, které umožňují prokázat, že obchodník JP Morgan mohl rozumně předpokládat, že komunikace uvedená v bodě 484 výše je součástí „celkového plánu“ zahrnujícího další banky.
- 489 Z důkazů předložených v tomto ohledu Komisí v bodech 479 a 481 odůvodnění napadeného rozhodnutí totiž jednoznačně vyplývá, že obchodník JP Morgan si byl vědom úzkých profesních a přátelských vztahů mezi obchodníky Deutsche Bank a Barclays, což žalobkyně v podstatě připouštějí. Toto zjištění není zpochybněno komunikací mezi obchodníkem Deutsche Bank

a obchodníkem Barclays ze dne 28. září 2006 (viz bod 480 odůvodnění napadeného rozhodnutí), na kterou se odvolávají žalobkyně, i kdyby měla být vykládána – jak činí žalobkyně – jako důkaz toho, že se tito obchodníci snažili před obchodníkem JP Morgan utajit své protiprávní jednání.

- 490 Vzhledem k těmto okolnostem, vykládaným s přihlédnutím ke skutečnosti, že obchodník JP Morgan díky svým dvoustranným kontaktům s nimi věděl, že se obchodníci Deutsche Bank a Barclays podílejí na jednání, jehož cílem je ovlivnit kotace v rámci sazby Euribor s cílem manipulovat se sazbami, mohl obchodník JP Morgan rozumně předpokládat, že informace o preferencích ohledně budoucích kotací v rámci sazby Euribor, které si vyměnil s obchodníkem Deutsche Bank, tento obchodník sdílí s obchodníkem Barclays.
- 491 Zadruhé obchodník JP Morgan rovněž věděl o zapojení dalších bank do takových praktik manipulace sazeb nebo toto zapojení mohl rozumně předvídat. Komise v tomto ohledu správně odkazuje v bodě 478 odůvodnění napadeného rozhodnutí na komunikaci ze dne 15. prosince 2006, během níž se obchodník JP Morgan svěřil své odpovědné osobě za kotace, že některé banky, včetně Deutsche Bank, se zapojily dne 18. prosince 2006 do „hry“ zaměřené na manipulaci s fixacemi v rámci sazby Euribor-3M směrem nahoru (viz body 207 až 209 výše). Komise se rovněž správně v bodě 482 odůvodnění napadeného rozhodnutí dovolává jako „nepřímé reference“ komunikace ze dne 8. listopadu 2006. Ve světle komunikace ze dne 15. prosince 2006, během níž obchodník JP Morgan uvedl, že se k bankám, které hrály „hru“ spočívající v „tlačení fixací nahoru“, připojili další „fellows“ (viz bod 208 výše), musí být komunikace ze dne 8. listopadu 2006 vykládána v tom smyslu, že se obchodník JP Morgan domníval, že osoby odpovědné za kotace v některých jiných bankách než Deutsche Bank jsou ochotnější uplatňovat preference obchodníků ohledně budoucích kotací v rámci sazby Euribor. Konečně z komunikace ze dne 16. března 2007 mezi obchodníkem JP Morgan a osobou odpovědnou za kotace jeho banky vyplývá, že tento obchodník věděl o existenci pokusů zmanipulovat fixaci v rámci sazby Euribor-3M z března 2007 nebo měl na manipulaci přinejmenším podezření, což rovněž prokazuje jeho povědomí o skutečnosti, že se do těchto praktik zapojovaly další banky působící na trhu EIRD (viz bod 258 výše).
- 492 Tato komunikace, posuzovaná s ohledem na sdělení banky E, na něž se Komise odvolává v bodě 487 odůvodnění napadeného rozhodnutí a z nichž vyplývá, že obchodník JP Morgan byl zvyklý vyměňovat si informace s jinými konkurenčními obchodníky, než je obchodník Deutsche Bank, za účelem koordinace kotací v rámci sazby Euribor podle jejich příslušných obchodních pozic (viz body 73 a 75 výše), umožňuje konstatovat, že obchodník JP Morgan mohl přinejmenším rozumně předpokládat, že se jednání týkajících se manipulace sazby Euribor účastnily i jiné banky než ty, se kterými udržoval přímé kontakty.
- 493 Zatřetí některé úvahy uvedené Komisí o všech adresátech napadeného rozhodnutí (viz bod 478 výše) jsou rovněž relevantní jako součást souboru nepřímých důkazů.
- 494 Na jedné straně Komise v bodě 460 odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla, že mezi účastníky trhu existuje „široce rozšířená obecná znalost“ o tom, že proces stanovení referenčních sazeb je deklaratorní, a tudíž že kotace mohou být bankami, které jsou členy panelu, přesouvány podle jejich zájmu v okamžiku kotace (viz také bod 406 odůvodnění uvedeného rozhodnutí).
- 495 Za účelem zpochybnění těchto úvah žalobkyně odkazují na prohlášení obchodníka JP Morgan v jeho svědectví připojeném k žalobě, podle kterého neměl takové vnímání procesu příspěvků do panelu Euribor, a sice že si nemyslel, že kotace zohledňují zájmy bank v panelu.

- 496 Jak vyplývá z bodu 60 výše, mají prohlášení obchodníka JP Morgan nízkou důkazní hodnotu. Vzhledem k neexistenci jakéhokoli jiného argumentu nebo důkazu předloženého žalobkyněmi je třeba konstatovat, že neprokázaly, že Komise nesprávně konstatovala existenci takového širokého povědomí mezi účastníky trhu o deklaratorní povaze kotací bank v panelu Euribor, když se v tomto ohledu opírala o interní dokumenty bank účastnících se protiprávního jednání, zejména ty, které pocházejí z kontrol (viz poznámka pod čarou č. 521 napadeného rozhodnutí).
- 497 Na druhé straně v bodech 461 a 462 odůvodnění napadeného rozhodnutí Komise uvedla, že obchodníci nemohli nevědět, že pokud více bank upraví své kotace ve stejný den a pro stejnou splatnost Euribor, potenciální dopad na referenční úrokovou sazbu se zvýší úměrně počtu zúčastněných bank, takže míra úspěšnosti koluzních praktik do značné míry závisela na zapojení více bank. Z tohoto důvodu byly také některé diskuse mezi obchodníky, jako jsou ty, kterých se obchodník JP Morgan zúčastnil s obchodníkem Deutsche Bank v lednu a únoru 2007, zahájeny nějakou dobu před fixacemi, kterých se manipulace týkaly, s cílem umožnit obchodníkům sladit nebo upravit své obchodní pozice.
- 498 Z toho vyplývá, že takový významný a kvalifikovaný účastník trhu, jakým je obchodník JP Morgan (v tomto smyslu v podstatě viz body 457 a 463 odůvodnění napadeného rozhodnutí), mohl z okolností připomenutých v bodech 494 a 497 výše vyvodit, že manipulace v rámci sazby Euribor, které plánoval s obchodníky Deutsche Bank a Barclays, měly větší šanci na úspěch, pokud by do nich bylo zapojeno několik bank, a to i když nebyl těmito obchodníky výslovně informován o zapojení dalších konkrétních bank.
- 499 V tomto kontextu je třeba dále odmítnout argumenty žalobkyň, podle kterých byla Komise povinna prokázat, že obchodník JP Morgan měl specifickou znalost o plánu dalších bank, a zejména o splatnostech dotčené sazby a o směru plánovaných manipulací. Jak totiž vyplývá z judikatury připomenuté v bodě 445 výše, Komise musí pouze prokázat, že dotčený podnik si byl vědom nebo mohl rozumně předvídat obecný dosah a základní rysy celkové kartelové dohody. V projednávané věci přitom obchodník JP Morgan věděl o základních rysech celkové kartelové dohody zaměřené na ovlivnění peněžních toků splatných na základě smluv EIRD prostřednictvím jednání obchodníků ve vzájemné shodě zaměřeného na ovlivnění kotací v rámci panelu Euribor jejich bank s cílem manipulovat s touto sazbou podle jejich zájmů.
- 500 Tento závěr není zpochybněn rozsudkem ze dne 10. listopadu 2017, Icap a další v. Komise (T-180/15, EU:T:2017:795), na který se žalobkyně v této souvislosti odvolávají. Skutkové okolnosti, které byly základem uvedeného rozsudku, se totiž liší od skutkových okolností v projednávané věci, jelikož Komise ve vztahu k žalobkyním v dané věci konstatovala, že vystupovaly v roli zprostředkovatele kartelové dohody ve smyslu rozsudku ze dne 8. července 2008, AC-Treuhand v. Komise (T-99/04, EU:T:2008:256), a nikoli v roli člena kartelové dohody, jako je tomu v projednávané věci v případě společnosti JP Morgan. Kromě toho povědomí žalobkyň v dané věci o společných cílech účastníků kartelové dohody bylo prokázáno na základě jediného rozhovoru, jehož obsah byl omezený. Právě ve specifickém kontextu posouzení délky trvání protiprávního jednání, kterého se žalobkyně v dané věci dopustily jako zprostředkovatel kartelové dohody, a zejména trvajících charakteru takového protiprávního jednání, Tribunál v bodě 228 rozsudku ze dne 10. listopadu 2017, Icap a další v. Komise (T-180/15, EU:T:2017:795), na který se žalobkyně odvolávají, odmítl důkazy předložené Komisí ke splatnosti sazeb nebo směrů manipulací odlišných od těch, o kterých žalobkyně věděly v této věci. Argument žalobkyň založený na analogii s uvedeným rozsudkem

tedy nemůže obstát. Je třeba rovněž poznamenat, že žalobkyně nepředložily v žalobě výtku, jejímž cílem by bylo zpochybnit trvalou povahu protiprávního jednání zjištěného v projednávané věci Komisí.

- 501 Z výše uvedeného vyplývá, že důkazy, posuzované celkově jako soubor nepřímých důkazů, umožňují prokázat, že obchodník JP Morgan mohl rozumně předvídat, že komunikace uvedená v bodě 484 výše překračovala dvoustranný rámec a byla součástí jediného protiprávního jednání zahrnujícího další banky s cílem změnit peněžní toky splatné podle EIRD prostřednictvím jednání ve vzájemné shodě zaměřených na manipulaci se sazbou Euribor, a že byl připraven nést z toho plynoucí riziko. Druhá část čtvrtého žalobního důvodu musí být tedy zamítnuta.

[omissis]

[omissis]

[omissis]

[omissis]

[omissis]

C. K návrhu na zrušení čl. 2 písm. c) napadeného rozhodnutí a k návrhu na snížení výše pokuty

[omissis]

[omissis]

[omissis]

1. K návrhu na snížení výše uložené pokuty

[omissis]

- 704 V projednávané věci je pro určení výše pokuty určené k sankcionování protiprávního jednání společnosti JP Morgan, tak jak vyplývá z posouzení prvních pěti žalobních důvodů, třeba zohlednit následující okolnosti.
- 705 V první řadě, pokud jde o závažnost a délku trvání protiprávního jednání, je třeba uvést následující.
- 706 Zaprvé se jako užitečné jeví použít metodiku, která stejně jako ta, kterou Komise použila v projednávané věci, nejprve stanoví základní částku pokuty, která může být následně upravena s ohledem na konkrétní okolnosti věci.
- 707 Nejprve, pokud jde o hodnotu tržeb jako výchozí údaj, je třeba vzít v úvahu jako náhradní hodnotu za tento údaj snížené peněžní příjmy. Jak totiž vyplývá z přezkumu třetí části šestého žalobního důvodu, hodnota snížených peněžních příjmů může v projednávané věci poskytnout vhodný výchozí bod pro stanovení výše pokuty, neboť tato hodnota odráží hospodářský význam protiprávního jednání a relativní váhu podniku při protiprávním jednání.

- 708 V tomto ohledu bylo zajisté konstatováno v rámci přezkumu druhé části šestého žalobního důvodu (viz bod 657 výše), že stanovení peněžních příjmů bankami vedlo v některých případech k rozdílným přístupům. Jak však plyne z bodu 671 výše, nevyplývá z těchto rozdílů žádné porušení zásady rovného zacházení.
- 709 Tribunál mimoto konstatuje, že odlišná metodika výpočtu peněžních příjmů, zejména taková metodika, kterou se řídily některé banky při odpovědi na žádost o informace ze dne 12. října 2012, by nebyla pro stanovení peněžních příjmů vhodnější. Metodika zahrnující vyloučení pevných nohou ze smluv s pevnými i pohyblivými nohami, vyloučení „exotických“ produktů nebo použití měsíčního, nikoliv denního zúčtování není v projednávané věci vhodnější pro stanovení hodnoty prodeje ve vztahu k sankcionovanému protiprávnímu jednání, a tedy pro odpovídající zohlednění skutečnosti a hospodářského rozsahu tohoto protiprávního jednání, jakož i postavení podniků v tomto protiprávním jednání. Zaprvé v případě smluv EIRD s pevnou i pohyblivou nohou odráží peněžní tok rozdíl mezi fixní a variabilní sazbou ke dni stanovení, jak vyplývá z bodu 39 výše. Tribunál má za to, že není důvod vyloučit zejména toky plynoucí z některé z těchto dvou „nohou“ těchto EIRD. Zadruhé neexistuje žádný důvod pro vyloučení „exotických“ produktů z výpočtů peněžních příjmů, jelikož jsou rovněž součástí relevantního trhu EIRD. Zatřetí, jelikož denní zúčtování je tržním standardem, neexistují žádné zvláštní okolnosti specifické pro projednávanou věc, které by odůvodňovaly odchylku od něj.
- 710 Vzhledem k těmto okolnostem se Tribunál rozhodl zohlednit v rámci stanovení výše pokuty hodnotu peněžních příjmů společnosti JP Morgan, kterou Komise použila v napadeném rozhodnutí.
- 711 Dále je třeba poznamenat, že mezi účastnicemi řízení je nesporné, že zohlednění pouze peněžních příjmů jako základu pro výpočet pokuty by vedlo k uložení příliš odrazující pokuty. Účastnice řízení se proto shodují na tom, že je nutné tyto peněžní příjmy snížit na základě použití koeficientu snížení.
- 712 V napadeném rozhodnutí Komise použila jednotný koeficient snížení stanovený na 98,849 %.
- 713 Pokud jde o stanovení tohoto koeficientu snížení, je třeba poznamenat, že je výsledkem složitého postupu, který odráží řadu faktorů, včetně zúčtování, které je vlastní obchodování s deriváty obecně, jakož i zvláštnosti zúčtování těchto produktů, a konkrétně EIRD. Jedná se tedy o přibližné stanovení hodnoty. Již pojmově tedy neexistuje jediný možný faktor snížení.
- 714 Žalobkyně navrhuje alternativní koeficient snížení ve výši 99,91 %, avšak neupřesňuje důvody, proč by koeficient snížení stanovený na této úrovni byl vhodnější než koeficient použitý Komisí. Omezují se na tvrzení, že použití hodnoty AFR EIRD během příslušného období „by naznačovalo“ „vhodný“ koeficient snížení ve výši 99,91 %. Jak bylo však uvedeno v bodech 588 až 593 výše, přístup navrhovaný žalobkyněmi k výpočtu v tomto případě náhradní hodnoty za hodnotu tržeb na základě AFR nelze upřednostnit, protože nemůže odrážet hospodářský význam protiprávního jednání lépe než přístup Komise založený na snížených peněžních příjmech.
- 715 Tribunál má každopádně za to, že použití tak zvláště vysokého, nebo dokonce nadměrně vysokého alternativního koeficientu snížení by mohlo zbavit sankci významu tím, že by ji učinilo zanedbatelnou, čímž by byla porušena nutnost zajistit dostatečně odrazující povahu pokuty. Použití alternativního koeficientu snížení ve výši 99,91 % navrhovaného žalobkyněmi by tedy vedlo k uložení pokuty, která by neodrážela ani hospodářský význam protiprávního jednání, ani relativní váhu společnosti JP Morgan v tomto jednání.

- 716 V replice žalobkyně tvrdí, že na peněžní příjmy společnosti JP Morgan musí být použit jiný koeficient snížení, aby byla zohledněna její váha na trhu. Nenavrhují však žádný jiný koeficient, který by byl vhodnější a který by zároveň umožnil uložit pokutu, která by odrážela hospodářský význam protiprávního jednání a relativní váhu společnosti JP Morgan v něm, a zajistil odrazující povahu pokuty.
- 717 V každém případě je na jedné straně mezi účastnicemi řízení nesporné, že koeficient snížení činí nejméně 98,849 %. Na druhé straně Tribunál připomíná, že stanovení pokuty v rámci výkonu soudního přezkumu v plné jurisdikci není přesným aritmetickým úkonem.
- 718 Zadruhé, pokud jde o závažnost protiprávního jednání, Tribunál považuje za vhodné zohlednit povahu protiprávního jednání, jeho zeměpisný rozsah a skutečnost, zda bylo protiprávní jednání realizováno, či nikoli.
- 719 Pokud jde o povahu protiprávního jednání, je třeba uvést, že jelikož se dotčená jednání týkala faktorů relevantních pro stanovení cen EIRD, patří svou povahou mezi nejzávažnější omezení hospodářské soutěže. Kromě toho je třeba zdůraznit, že dotčené praktiky jsou obzvláště závažné a škodlivé v tom smyslu, že mohou nejen narušit hospodářskou soutěž na trhu produktů EIRD, ale také obecně narušit důvěru v bankovní systém a finanční trhy jako celek, jakož i jejich důvěryhodnost.
- 720 Jak totiž Komise uvedla v bodě 721 odůvodnění napadeného rozhodnutí, aniž to žalobkyně zpochybnily, příslušné referenční indexy promítnuté do sazeb EIRD se vztahují na všechny účastníky trhu EIRD. Kromě toho, jelikož tyto sazby vycházejí z eura, mají klíčový význam pro harmonizaci finančních podmínek na vnitřním trhu a pro bankovní činnosti v členských státech.
- 721 Pokud jde o zeměpisný rozsah protiprávního jednání, jak vyplývá z bodů 47 a 721 odůvodnění napadeného rozhodnutí, kartelová dohoda se vztahovala přinejmenším na celé území EHP, takže dotčená jednání mohla mít dopad na bankovní činnosti ve všech členských státech.
- 722 Je třeba rovněž vzít v úvahu skutečnost, že soubor nepřímých důkazů, kterým disponuje Tribunál, umožňuje přinejmenším předpokládat, že obchodník JP Morgan realizoval protiprávní jednání dohodnutá s obchodníkem Barclays ve dnech 27. a 28. září 2006 tím, že navázal kontakty s osobami odpovědnými za kotace své banky (viz body 281 a 302 až 305 výše).
- 723 Zatřetí je třeba přijmout délku trvání účasti žalobkyň na protiprávním jednání, tak jak je uvedena v napadeném rozhodnutí, neboť ji žalobkyně nezpochybnily a není dotčena závěrem uvedeným v bodě 317 výše, který se týká účasti JP Morgan na protiprávních jednáních, která tvoří dotčené jediné protiprávní jednání.
- 724 V druhé řadě, pokud jde o polehčující okolnosti, Tribunál konstatuje, že JP Morgan hrála v protiprávním jednání méně významnou úlohu než hlavní účastníci, zejména banka D a banka A. Stejně tak intenzita kontaktů, kterých se účastnil obchodník JP Morgan, byla menší než u těchto hlavních účastníků.
- 725 Nic to však nemění na tom, že, jak bylo uvedeno v bodě 696 výše, komunikace, které se účastnila JP Morgan, se vyznačuje vysokou četností a pravidelností. Opodstatněnost tohoto zjištění není nijak narušena závěrem uvedeným v bodě 153 výše, který se týká rozsahu jedné z komunikací zjištěných u žalobkyň v napadeném rozhodnutí, a to komunikace ze dne 10. října 2006.

- 726 Ostatně je třeba uvést, že účast společnosti JP Morgan na protiprávním jednání byla úmyslná a žalobkyně netvrdily, že by jim v projednávané věci měla svědčit polehčující okolnost týkající se nedbalosti. Kromě toho se žalobkyně účastnily, i když pasivně, značného počtu protisoutěžních kontaktů, aniž při účasti na výměně protisoutěžních informací vyjádřily jakoukoli výhradu nebo námitku. Žalobkyně tak u svých konkurentů vyvolaly dojem, že se účastní sporné kartelové dohody, a přispěly tak k její podpoře. Kromě toho, jak vyplývá z bodu 719 výše, dotčená jednání se vyznačují zvýšenou závažností. V důsledku toho může být dopad polehčujících okolností týkajících se nižší intenzity účasti a méně významné úlohy společnosti JP Morgan na protiprávním jednání ve srovnání s hlavními účastníky na konečnou výši pokuty pouze okrajový.
- 727 Ve třetí řadě výše pokuty stanovená Tribunálem náležitě zohledňuje nutnost uložit společnosti JP Morgan pokutu v odrazující výši.
- 728 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy má Tribunál za to, že okolnosti projednávaného případu budou z hlediska zásady individualizace a přiměřenosti trestu spravedlivě posouzeny stanovením pokuty ve výši 337 196 000 eur, za kterou jsou společnosti JPMorgan Chase & Co. a JPMorgan Chase Bank, National Association odpovědné společně a nerozdílně. Je tudíž třeba zamítnout návrhová žádání znějící na snížení výše pokuty uložené žalobkyním.

[omissis]

Z těchto důvodů

TRIBUNÁL (desátý rozšířený senát)

rozhodl takto:

- 1) O žalobě v rozsahu, v němž byla podána společností J. P. Morgan Services LLP, již není důvodné rozhodovat.**
- 2) Článek 2 písm. c) rozhodnutí Komise C(2016) 8530 final ze dne 7. prosince 2016 v řízení podle článku 101 SFEU a článku 53 Dohody o EHP [věc AT.39914 – Úrokové deriváty v eurech (EIRD)] se zrušuje v rozsahu, v němž se týká společností JPMorgan Chase & Co. a JPMorgan Chase Bank, National Association.**
- 3) Výše pokuty, která se ukládá společně a nerozdílně společností JPMorgan Chase & Co. a JPMorgan Chase Bank, National Association se stanoví na 337 196 000 eur.**
- 4) Ve zbývajících částech žaloba zamítá.**
- 5) Každá z účastnic řízení ponese vlastní náklady řízení.**

Papasavvas

Kornezov

Buttigieg

Kowalik-Bańczyk

Hesse

Takto vyhlášeno na veřejném zasedání v Lucemburku dne 20. prosince 2023.

Podpisy